

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**Інноваційна діяльність у соціальній сфері**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 8.01010601 «Соціальна педагогіка»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація 8.03010301 «Практична психологія»

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Інноваційна діяльність у соціальній сфері» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка».

Розробники: Т. П. Спіріна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від "28" серпня 2015 року № 6

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

_____ (Т. Г. Веретенко)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н.А.Клішевич

Інноваційна діяльність у соціальній сфері : Робоча навчальна програма / Авт.-укл. : Тетяна Петрівна Спіріна – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – 34 с.

Рецензенти:

– Плахотнік О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

– Пожидаєва Оксана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці та соціальних відносин Федерації професійних спілок України.

Автор-укладач: Спіріна Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Навчальна програма курсу “Інноваційна діяльність у соціальній сфері” розроблена за вимогами кредитно-модульної системи. Програма містить опис предмета навчального курсу, тематичний зміст модулів дисципліни, структуру залікового кредиту, теми практичних занять, питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, вказівки та варіанти для вибору теми індивідуального навчально-дослідного завдання, рекомендації щодо виконання ІНДЗ з критеріями оцінки робіт, методи оцінювання знань студентів, розподіл балів, що присвоюються студентам, питання для підсумкового контролю, список основної та допоміжної літератури, пропонованої для вивчення курсу.

© Спіріна Т. П.
© Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовний модуль I

Змістовний модуль II

Змістовний модуль III

Змістовний модуль IV

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері»

V. Плани семінарських і практичних занять

VI. Завдання для самостійної роботи

VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)

VIII. Система поточного та підсумкового контролю

IX. Методи навчання

X. Методичне забезпечення курсу

XI. Рекомендована література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна соціальна робота є професійною діяльністю, що потребує творчих підходів як до пошуку нових методик надання допомоги клієнтам, так і до пошуку фінансів – фандрейзингу, котрий орієнтований на розробку й впровадження нових ідей за сприяння організацій-донорів, які надають гранти на реалізацію соціальних проектів.

Де взяти нову ідею, як втілити її в життя, як надати їй привабливого вигляду? Як стимулювати новаторство, ініціативність соціальних працівників? Як подолати перешкоди при впровадженні інновацій та генерувати нові ідеї в соціальній сфері?

Досвід показує, що бурхливий розвиток соціальних інновацій та їх варіантів виникає в часи різноманітних соціальних, економічних, ідеологічних, природних криз тощо. Ядром кризи завжди є протиріччя між тим, що є, і тим, що має бути за потребами часу. У якості зовнішніх факторів, які спонукають введення інновацій в соціальній сфері, виявляються будь-які зміни в суспільстві, в соціальному устрої, економічні, ідеологічні зміни, міжнародні проекти, політичні пріоритети тощо.

У запропонованому курсі “Інноваційна діяльність у соціальній сфері” розглянуто теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності в соціальній сфері, окреслено сутність інновацій та специфіку інновацій у соціальній роботі, представлено методи пошуку нових ідей, різні погляди на причини опору інноваціям та методи подолання перешкод..

Ознайомлення студентів з основами інноваційної діяльності, сприяє не лише формуванню належного професійного рівня та готовності до роботи у даному напрямі, а й розвитку особистої громадянської відповідальності, соціальної активності.

Ця програма містить поділ на залікові кредити, змістові модулі, розрахунок бюджету часу на лекції, практичні заняття, самостійну й індивідуальну роботу, критерії оцінювання знань та умінь згідно з вимогами кредитно-модульної системи підготовки фахівців, список основної і додаткової літератури.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою соціальної педагогіки та корекційної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Інноваційна діяльність у соціальній сфері» є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Мета курсу: підготувати студентів до впровадження змін у сучасну практику соціальної роботи; розвивати нові ідеї, а також аналізувати реальні нововведення та проблеми їхнього впровадження.

Завдання курсу:

- ознайомити із сутністю інновацій та специфікою інновацій у соціальній роботі;
- проаналізувати причини опору інноваціям та методи подолання перешкод;
- обговорити особливості аналізу, опису та оцінювання інновацій;
- ознайомитись із описом проектної діяльності у соціальній сфері;
- розглянути практичні аспекти інноваційної діяльності.

Після опанування курсу студенти повинні володіти **знаннями** про:

- інновації, методологію інновацій та інноваційну діяльність;
- інновації в соціальній сфері;
- інноваційний потенціал особистості;
- особливості інноваційного процесу в соціальній службі;
- принципи вимірювання і показники ефективності інноваційної діяльності.

Після опанування курсу студенти мають володіти **уміннями**:

- системно уявляти розвиток соціальних інновацій;
- володіти навичками опису інновацій та інноваційного процесу;
- долати перешкоди новим ідеям та новій практиці у соціальній роботі;
- організовувати інноваційний процес співробітників соціальної служби;
- здійснювати навчання дорослих людей.

Курс містить поділ на залікові кредити, змістові модулі, розрахунок бюджету часу на лекції, семінарські та практичні заняття, самостійну роботу, критерії оцінювання знань та умінь згідно з вимогами кредитно-модульної системи підготовки фахівців, список основної й додаткової літератури.

На семінарських заняттях студенти уточнюють, поглиблюють, систематизують, узагальнюють та закріплюють отримані в процесі лекційної та самостійної роботи знання й уміння.

Поряд з аудиторними заняттями планується виконання студентами індивідуальної самостійної роботи під керівництвом викладача.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 126 год., з них 14 год. – лекції, 14 год. – семінарські заняття, 14 год. – практичні заняття, 7 год. – індивідуальна робота, 60 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни "Інноваційна діяльність у

соціальній сфері" завершується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: «Інноваційна діяльність у соціальній сфері»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	нормативна	
	Напрямок підготовки		
Модулів – 3	Спеціальність: <u>8.01010601 „Соціальна педагогіка”</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		6-й	6-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферативне дослідження		Семестр	
Загальна кількість годин – 54		11-й	11-й
		Лекції	
		10 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>магістр</u>	Практичні, семінарські	
		8 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		29 год.	48 год.
		Індивідуальні завдання:	
		4 год.	
		Вид контролю:	
		залік	залік

II. Тематичний план навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовний модуль I. Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності									
1.	Інноватика та соціальні інновації	13	6	2	4	-	-	7	
	Разом:	15	6	2	4	-	-	7	2
Змістовний модуль II. Впровадження інновацій у соціальній сфері									
2.	Програма менторської підтримки вразливих груп населення	18,5	7,5	2	2	2	1,5	11	
3.	Адвокація: дія заради змін	18,5	7,5	2	2	2	1,5	11	
4.	Інновації у галузі соціальної профілактики	18,5	7,5	2	2	2	1,5	11	
	Разом:	57,5	22,5	6	6	6	4,5	33	2
Змістовний модуль III. Подолання перешкод при впровадженні інновацій									
5.	Соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу	13	7	2		4	1	6	
	Разом:	15	7	2		4	1	6	2
Змістовний модуль IV. Соціальна ефективність інноваційної діяльності									
6.	Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності	13	6	2	2	2		7	
7.	Принципи вимірювання і показники ефективності інноваційної діяльності	14,5	7,5	2	2	2	1,5	7	
	Разом:	29,5	13,5	4	4	4	1,5	14	2
	Всього годин:	114	49	14	14	14	7	60	8

III. Програма

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

«Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності»

Лекція 1. Інноватика та соціальні інновації (2 год.).

Визначення інновацій.. Особливості соціальний інновацій. Наукові підходи до класифікації інновацій. Суб'єкти інновацій. Інноваційна діяльність, інноваційний процес та інноваційний потенціал особистості.

Основні поняття теми: *інновація, інноватика, новація, новинка, новатор.*

Семінарське заняття 1. Сутність і завдання інноваційної діяльності. (2 год.).

Семінарське заняття 2. Підходи до класифікації інновацій. (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

«Впровадження інновацій у соціальній сфері»

Лекція 2. Програма менторської підтримки вразливих груп населення (2 год.).

Програма менторської підтримки. Необхідність впровадження Програми менторської підтримки. Філософія Програми менторської підтримки. Визначення поняття «ментор», «менторство», «наставник». Порівняння ролей наставника та ментора. Менторська підтримка. Відбір менторів. Переваги менторської підтримки.

Основні поняття теми: *клієнт, ментор, менторство, менторська підтримка, наставник.*

Семінарське заняття 3. Методи прогнозування та генерування інноваційних ідей (2 год.).

Практичне заняття 1. Розробка програми менторської підтримки для вразливих груп населення (2 год.).

Лекція 3. Адвокація: дія заради змін (2 год.).

Адвокація та пов'язані з нею поняття. Завдання та мета адвокації. Рівні адвокації. Процес адвокації. Мета адвокаційних кампаній. Методи адвокації. Стратегії адвокації.

Основні поняття теми: *адвокація, дія, кампанії, процес адвокації, рівні адвокації, соціальна проблематика, стратегії.*

Семінарське заняття 4. Джерела інноваційних можливостей (2 год.).

Практичне заняття 2. Розробка програми адвокаційних медіа-кампаній (2 год.).

Лекція 4. Іновації у галузі соціальної профілактики (2 год.).

Методологічні основи просвітницько-профілактичних занять за програмою «Сходинки». Досвід та результати діяльності проекту «Соціальний патруль дітям!». Потенціал відеоматеріалів у просвітницько-профілактичній роботі.

Основні поняття теми: *аутріч-маршрут, відеофільми, відповідальна поведінка, діяльність, зміст, напрями, послуги, соціальний патруль, умови, центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.*

Семінарське заняття 5. Проблеми організаційно-методичного забезпечення інноваційної діяльності (2 год.).

Практичне заняття 3. Розробка програми соціальної профілактики підлітків, які опинилися у складних життєвих обставинах (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

«Подолання перешкод при впровадженні інновацій»

Лекція 5. Соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу (2 год.).

Пасивний та активний опір змінам. Соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу. Стратегії управління ризиками. Сутність якісних та кількісних методів оцінювання ризиків при впровадженні інновацій.

Основні поняття теми: *інновація, зміни, ризики, методи оцінювання ризиків, стратегії управління.*

Практичне заняття 4. Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Практичне заняття 5. Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

«Соціальна ефективність інноваційної діяльності»

Лекція 6. Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності (2 год.).

Складові та принцип дії мотиваційного механізму інноваційної діяльності. Методи стимулювання інноваційної діяльності. Вплив системи стимулювання на

розширення інноваційних можливостей організації.

Основні поняття теми: *інновації, мотивація, стимулювання інновацій, інноваційні можливості.*

Семінарське заняття 6. Складові і принципи стимулювання інноваційної діяльності (2 год.).

Практичне заняття 6. Розробка рекомендацій для керівників організації щодо умов забезпечення інноваційної діяльності (2 год.).

Лекція 7. Принципи вимірювання і показники ефективності інноваційної діяльності (2 год.).

Чим визначається ефективність інновацій. Критерії оцінювання результативності інноваційної діяльності. Показники ефективності інноваційної діяльності. Аналіз та оцінювання інновацій. Готовність соціальних працівників до інноваційної діяльності.

Основні поняття теми: *ефективність, інновації, інноваційна діяльність, критерії оцінювання, мотивація, стимулювання.*

Семінарське заняття 7. Соціальна ефективність інноваційної діяльності (2 год.).

Практичне заняття 7. Розробка моделі ефективності інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Підсумковий модульний контроль (2 год.).

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері»

Разом: 126 год., лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., практичні заняття – 14 год., індивідуальна робота – 7 год., самостійна робота – 60 год., підсумковий контроль – 8 год.

Модулі	1		2			3		4	
Назва модуля	Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності		Впровадження інновацій у соціальній сфері			Подолання перешкод при впровадженні інновацій		Соціальна ефективність інноваційної діяльності	
Кількість балів за модуль	53		99			53		76	
Лекції	1		2	3	4	5		6	7
Теми лекцій	Інноватика та соціальні інновації (1 бал)		Програма менторської підтримки вразливих груп населення (1 бал)	Адвокація: дія заради змін (1 бал)	Інновації у галузі соціальної профілактики (1 бал)	Соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу (1 бал)		Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності (1 бал)	Принципи вимірювання і показники ефективності інноваційної діяльності (1 бал)
Теми семінарських занять	Сутність і завдання інноваційної діяльності (11 балів) ¹	Підходи до класифікації інновацій (11 балів)	Методи прогнозування та генерування інноваційних ідей (11 балів)	Джерела інноваційних можливостей (11 балів)	Проблеми організаційно-методичного забезпечення інноваційної діяльності (11 балів)			Складові і принцип дії мотиваційного механізму інноваційної діяльності (11 балів)	Соціальна ефективність інноваційної діяльності (11 балів)
Теми практичних занять			Розробка програми менторської підтримки для вразливих груп населення (11 балів)	Розробка програми адвокаційних медіа-кампаній (11 балів)	Розробка програми соціальної профілактики підлітків, які опинилися у складних життєвих обставинах (11 балів)	Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (11 балів)	Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (11 балів)	Розробка рекомендацій для керівників організації щодо умов забезпечення інноваційної діяльності (11 балів)	Розробка моделі ефективності інновацій у соціальній сфері (11 балів)
Самостійна робота	5 балів		5 балів			5 балів		5 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		Модульна контрольна робота 3 (25 балів)	
ІНДЗ			30 балів (здається наприкінці курсу)						
Підсумковий контроль	Залік								
Розрахунок			100 балів – семестр, 311:100=3,11, Студент набрав <u>A</u> балів, Розрахунок: A: 3,11=_____, загальна сума балів						

¹ Тут і далі – 11 балів: 1 бал – за відвідування; 10 балів – відповідь

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері»

Разом: 30 год., лекції – 10 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття – 4 год., індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 7 год., підсумковий контроль – 3 год.

Модулі	1				2
Назва модуля	Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності				Подолання перешкод при впровадженні інновацій
Кількість балів за модуль	67				42
Лекції	1	2	3	4	5
Теми лекцій	Інноватика та соціальні інновації (1 бал)		Програма менторської підтримки вразливих груп населення (1 бал)	Адвокація: дія заради змін (1 бал)	Інновації у галузі соціальної профілактики (1 бал)
Теми семінарських занять	Сутність і завдання інноваційної діяльності (11 балів) ²	Підходи до класифікації інновацій (11 балів)			
Теми практичних занять			Розробка програми менторської підтримки для вразливих груп населення (11 балів)		Розробка програми соціальної профілактики підлітків, які опинилися у складних життєвих обставинах (11 балів)
Самостійна робота	5 балів				5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
ІНДЗ		30 балів (здається наприкінці курсу)			
Підсумковий контроль	Залік				
Розрахунок		100 балів – семестр, 311:100=3,11, Студент набрав <u>А</u> балів, Розрахунок: А: 3,11=____, загальна сума балів			

² Тут і далі – 11 балів: 1 бал – за відвідування; 10 балів – відповідь

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

«Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності»

Семінарське заняття 1. Сутність і завдання інноваційної діяльності (2 год.).

1. Аналіз понять «інновація», «новація», «новизна». Чи можна ототожнювати все нове з прогресивним і сучасним?
2. Яку роль відіграє педагогічний експеримент в інноваційній діяльності?
3. У чому полягає цінність передового новаторського досвіду для спеціаліста соціальної сфери, який займається інноваційною діяльністю?
4. Які якості треба розвивати майбутньому спеціалісту соціальної сфери, щоб сформувати готовність до інноваційної діяльності?
5. Методи розвитку інноваційної поведінки спеціаліста соціальної сфери.
6. Охарактеризуйте особливості інноваційного розвитку в Україні.

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 2, 3, 9, 10, 11

Семінарське заняття 2. Підходи до класифікації інновацій (2 год.).

1. Підходи до класифікації інновацій.
2. Охарактеризуйте зміст життєвого циклу інновацій.
3. Якими способами може відбуватися процес передавання інновацій з одного етапу життєвого циклу на інший?
4. У чому виявляється циклічний характер інновацій у соціальній сфері?
5. Охарактеризуйте можливі варіанти поширення інновацій у соціальній сфері.

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 2, 3, 9, 10, 13, 14

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

«Впровадження інновацій у соціальній сфері»

Семінарське заняття 3. Методи прогнозування й генерування

інноваційних ідей (2 год.).

1. Методи прогнозування інноваційних ідей у соціальній сфері.
2. Охарактеризуйте методи генерування ідей у соціальній службі і наведіть приклади їх результативності.
3. Опишіть послідовність створення та впровадження інновацій у соціальній сфері. Наведіть конкретний приклад.

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 12, 13

Семінарське заняття 4. Джерела інновацій (2 год.).

1. Визначте підходи до пошуку джерел інноваційних можливостей.
2. Чинники, що стимулюють організації до залучення інновацій.
3. Охарактеризуйте джерела інноваційних можливостей за П. Друкером. Наведіть відповідні приклади.
4. Охарактеризуйте джерела інноваційних можливостей за Р. Гібсоном. Наведіть відповідні приклади.
5. Охарактеризуйте джерела інноваційних можливостей за М. Портером. Наведіть відповідні приклади.

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 12, 13

Семінарське заняття 5. Проблеми організаційно-методичного забезпечення інноваційної діяльності (2 год.).

1. Методологічні основи просвітницько-профілактичних занять за програмою «Сходінки».
2. Досвід та результати діяльності проекту «Соціальний патруль дітям!»
3. Потенціал відеоматеріалів у просвітницько-профілактичній роботі.

Література

Основна література: 1, 3, 5, 6

Додаткова література: 6, 7, 29, 30, 36

Практичне заняття 1. Розробка програми менторської підтримки для вразливих груп населення (2 год.).

Література

Основна література: 1, 3, 4

Додаткова література: 1, 6, 7, 10, 38

Практичне заняття 2. Розробка програми адвокаційних медіа-кампаній (2 год.).

Література

Основна література: 1, 3, 5, 7

Додаткова література: 1, 2, 3, 10, 11

Практичне заняття 3. Розробка програми соціальної профілактики підлітків, які опинилися у складних життєвих обставинах (2 год.).

Література

Основна література: 2, 3, 5, 6

Додаткова література: 2, 3, 7, 10, 11

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

«Подолання перешкод при впровадженні інновацій»

Практичне заняття 4. Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 10, 11

Практичне заняття 5. Розробка моделі впровадження інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Література

Основна література: 2, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 10, 11

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

«Соціальна ефективність інноваційної діяльності»

Семінарське заняття 6. Складові і принцип дії мотиваційного механізму інноваційної діяльності (2 год.).

1. Охарактеризуйте складові та принцип дії мотиваційного механізму інноваційної діяльності.

2. Опишіть відмінності між мотивами і стимулами.

3. У чому полягають особливості стимулювання інноваційної діяльності у соціальній сфері?

4. Форми та методи стимулювання впровадження інновацій у соціальній сфері.

Семінарське заняття 7. Соціальна ефективність інноваційної діяльності (2 год.).

1. Поясніть вплив організаційної культури на формування інноваційно активної поведінки працівників соціальної сфери.

2. Причини низької інноваційної активності працівників соціальної сфери.

3. Охарактеризуйте аспекти аналізу та оцінювання інновацій.

Література

Основна література: 2, 3, 5

Додаткова література: 1, 6, 7, 10, 11

Практичне заняття 6. Розробка рекомендацій для керівників організації щодо умов забезпечення інноваційної діяльності (2 год.).

Література

Основна література: 1, 3, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 12, 13

Практичне заняття 7. Розробка моделі ефективності інновацій у соціальній сфері (2 год.).

Література

Основна література: 1, 3, 5, 6

Додаткова література: 1, 6, 7, 12, 13

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для самостійної роботи студентам пропонується кілька завдань, що мають підсумовувати знання, отримані при вивченні поточних тем курсу.

Теми, що виносяться для самостійної роботи студентів, безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях.

Виконання завдань самостійної роботи вимагає від студента глибокого володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку і аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань, розвиває вміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Завдання виконуються у зошитах для самостійної роботи та подаються на підсумковому занятті відповідного модуля.

Самостійна робота 1. Сутність і завдання інноваційної діяльності (7 год.)

1. Складіть термінологічний словник.
2. Проаналізуйте Закон України «Про інноваційну діяльність» - визначте позитивні та негативні сторони.
3. Опишіть приклади інновацій у соціальній службі (соціальна служба за вибором студента). Проаналізуйте, що є найтипівішим для інновацій у соціальній сфері?

Самостійна робота 2. Технологічне забезпечення інноваційної діяльності у соціальній сфері (33 год.)

1. Проаналізуйте можливі шляхи співробітництва державних та громадських організацій у соціальній сфері.
2. Розробіть структуру проведення адвокаційних медіа-кампаній (тематика за вибором).
3. Проаналізуйте досвід діяльності місцевого центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді по реалізації інноваційних соціальних програм.

Самостійна робота 3. Умови забезпечення інноваційної діяльності (6 год.)

1. Розробіть структурно-логічну схему "Причини та наслідки опору нововведенням" на прикладі соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, у якій працюєте чи проходили практику.
2. У чому полягають основні проблеми у впровадженні інновацій у соціальній сфері?
3. Складіть графічну схему (алгоритм дій) щодо впровадження інновацій.

Самостійна робота 4. Соціальна ефективність інноваційної діяльності (14 год.)

1. Складіть перелік стимулів, які б заохотили співробітників соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді радикально змінити існуючу практику. Поранжуйте їх за дієвістю, обґрунтуйте свою думку.
2. Розробіть критерії оцінювання вдалих змін в організації.
3. Наведіть приклад вдалого аналізу соціальної ефективності впровадження інновацій у соціальній сфері.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I «Інноваційна діяльність у соціальній сфері в контексті нової суспільної реальності»		
Теми 1. Інноватика та соціальні інновації (15 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II «Впровадження інновацій у соціальній сфері»		
Тема 2-4. Програма менторської підтримки вразливих груп населення. Адвокація: дія заради змін. Іновації у галузі соціальної профілактики (57,5 год.)	Семінарське заняття, практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III «Подолання перешкод при впровадженні інновацій»		
Тема 5. Соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу (15 год.)	Семінарське заняття, практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV «Соціальна ефективність інноваційної діяльності»		
Тема 6-7. Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності. Принципи вимірювання і показники ефективності інноваційної діяльності (29,5 год.)	Семінарське заняття, практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік	5
<i>Разом: 117 год.</i>	<i>Разом:</i>	20

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ (Індивідуальне навчально-дослідне завдання)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Інноваційна діяльність у соціальній сфері» – це вид навчально-дослідної роботи магістра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – навчально-педагогічного дослідження у вигляді есе: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Обсяг есе близько 12 – 15 сторінок друкованого тексту (обсяг залежить від теми есе, шляхів і способів представлення результатів дослідження).

Оцінка за есе є обов'язковим балом, який враховується при виставленні підсумкової оцінки з навчального курсу «Інноваційна діяльність у соціальній сфері».

Максимальна кількість балів за есе – 30.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 7.1

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка у балах
1.	Формулювання мети і завдань роботи	2,5
2.	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	2,5
3.	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних	5

	інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	
4.	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	5
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	10
6.	Якість оформлення роботи	5

Шкала оцінювання ІНДЗ

Таблиця 7.2

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідають рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	26-30	Відмінно
Достатній	20-25	Добре
Середній	10-19	Задовільно
Низький	0-9	Незадовільно

Вибір варіанту ІНДЗ

ІНДЗ з курсу “Інноваційна діяльність у соціальній сфері” має 20 варіантів. Номер обраної теми есе повинен відповідати першій літері прізвища студента.

Таблиця 7.4

№ теми з/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Літер а	А Б	В Г	Д	Є Е	Ж	З	І Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т У	Ф Х	Ц Ч	Ш Щ	Ю Я

Тематика ІНДЗ:

- Етичні дилеми просування та впровадження інновацій.
- Критерії оцінки змін у соціальних службах для сім'ї, дітей та молоді унаслідок впровадження інновацій.
- Професійні межі у сосунках соціального працівника з колегами та представниками інших професій.
- Супервізія інноваційних соціальних програм та проектів.
- Методи пошуку нових ідей у соціальній сфері.
- Чинники стримування інновацій.
- Дотримання етичних принципів соціальної роботи в інноваційній діяльності.
- Управління ризиками, пов'язаними з впровадженням інновацій.
- Інноваційна поведінка та інноваційний потенціал особистості.
- Розвиток теорії інновацій. Рутинні та інноваційні соціальні технології.

11. Класифікація соціальних інновацій.
12. Інноваційний процес, його фази та чинники.
13. Творче мислення як основа нововведень.
14. Формування творчої атмосфери у соціальній службі для сім'ї, дітей та молоді.
15. Переваги та проблеми впровадження інновацій, запропонованих керівництвом соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді.
16. Переваги та проблеми впровадження інновацій, запропонованих співробітниками соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді.
17. Адвокація: дія заради змін.
18. Програма менторської підтримки: перспективи розвитку в Україні.
19. Кейс-менеджмент - робота за вимогою.
20. Методика проведення просвітницько-профілактичних тренінгів для підлітків в центрах та в умовах вуличної (аутріч) роботи.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій (7х1)	7
2.	Відвідування семінарських занять (7х1)	7
3.	Відвідування практичних занять (7х1)	7
4.	Відповідь на семінарських заняттях (10х7)	70
5.	Відповідь на практичних заняттях (10х7)	70
6.	Модульні контрольні роботи (4х25)	100
7.	Самостійна робота (4х5)	20
8.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
Максимальна кількість балів		311
Форма контролю - залік	100 балів – семестр $311:100=3,11$ Студент набрав <u>А</u> балів Розрахунок: $A: 3,11=$ _____ балів Оцінка за шкалою	

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських та практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної

навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за традиційною системою (4-бальна шкала)	Оцінка за шкалою ECTS
01 – 34	«незадовільно» (з обов’язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«задовільно»	E
69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам

упродовж вивчення дисципліни «Інноваційна діяльність у соціальній сфері».

Розподіл балів, що присвоюються студентам

100 балів – семестр, 311:100=3,11, Студент набрав
А балів, Розрахунок: А: 3,11= _____ загальна сума
балів

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- електронний курс на <http://moodle.kmpu.edu.ua/ipsp/>;
- засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- телевізор;
- DVD-програвач; мультимедійний проектор; портативний комп'ютер.
- презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час семінарських занять.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Адвокация: методические рекомендации // Отв. ред. Дешко Т. – К. : «Альянс», 2007. – 148 с.
2. Буркова Л. В. Соціономічні професії: підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах (теоретико-методологічний аспект) : монографія. - К. : ВІКНУ, 2010. – 210 с.
3. Журавель Т. В. Сходінки: просвітницько-профілактичні тренінгові заняття з підлітками: Навч.-метод. посібник для соціальних педагогів, соціальних працівників, аутріч-працівників, практичних психологів / Т. В. Журавель, В. В. Лях, Т. Л. Лях, Г. Б. Скіпальська // За наук. ред. проф. І. Д. Звереві – К. : Видавничий дім "Калита", 2010. – 164 с.
4. Программа менторской поддержки. Методические рекомендации по внедрению в Украине. – К. : Международный Альянс по ВИЧ/СПИД, 2011. – 104 с.
5. Семигіна Т. В. Інновації у соціальних службах : навч.-метод. посіб. / Т. В. Семигіна, В. В. Покладова, І. М. Грига та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.
6. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : Навчальний посібник. / В. В. Стадник, М. А. Йохна – К. : Академвидав, 2006. – 464 с.

Додаткова:

1. Андерсон В. Проведення адвокаційних медіа-кампаній: стратегія активних дій / В. Андерсон, А. Безверха – К. : «Відродження», 2010. – 102 с.
2. Антонюк Л. А. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л. А. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук – К. : КНЕУ, 2003.
3. Балакірева О. М. Моніторинг соціальних проектів і програм. //Соціальна робота в Україні на початку XXI століття: проблеми теорії і практики: Матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції 29-31 жовтня 2002 р. Частина 2 “. – К.:ДЦССМ, 2002. – С.241-246.
4. Богоявленська Ю. В. Проектний аналіз. Навч. Посіб.- К., 2004. – 336с.
5. Бондаренко Ю. В. Оцінка соціальних проектів та програм як інструмент ефективного управління недержавною некомерційною організацією. – К., 2006. – 127 с.
6. Вавжиняк Б. Управління знаннями - виклик майбутньому // Менеджмент: методологія і практика [Електронний ресурс] / Б. Вавжиняк -

Режим доступу: <http://www.management.com.ua/hrm/hrm016.html>

7. Васнин В. Р. Практический менеджмент. – М.: Юрист, 1998.
8. Горбунов В. М. Управление социальным развитием трудового коллектива (Раздел «Инноватика и ее место в социальном менеджменте»). – К.: МАУП, 1998.
9. Діденко В. М. Менеджмент. Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 584 с.
10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. / І. М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 340 с.
11. Єрмаков І. Г. На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід // Метод проектів: традиції, життєві результати. – К.: Департамент, 2003. – С. 15-16.
12. Інноваційні моделі соціальних послуг. Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. [Т. В. Брижоватий, В. С. Довбня, Л. П. Дума та ін.] ; за ред. Н. В. Кабаченко. – К. : ЗАТ «ВІПОЛ». – 2006. – 320 с.
13. Інноваційні моделі соціальних послуг. Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 2. [Т. В. Брижоватий, Л. П. Дума, О. О. Савченко та ін.] ; за ред. Н. М. Шкуратової. – К. : ТОВ «ЛЛЛ». – 2007. – 159 с.
14. Інноваційні моделі соціальних послуг. Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 3. [Л. В. Бондарчук, Л. П. Дума, Н. В. Кабаченко та ін.] ; за ред. Н. М. Шкуратової. – К. : ТОВ «ЛЛЛ». – 2007. – 320 с.
15. Кобиляцький Л. С. Управління проектами: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
16. Коган М. С. Метод проектов и условия его эффективного применения в воспитательной работе. – доступно з www.websib.ru/vospitanie/04-05/metod1/htm.
17. Кузьмин А. Мониторинг и оценка социальных программ. – Доступно з www.processconsulting.
18. Курбатов В.И., Курбатова О.В. Социальное проектирование. – Учебное пособие. – Ростов н/Д.: Фенікс, 2001. – 416 с.
19. Лесникова С.Г. Проектная деятельность как средство развития социальной инициативности подростка в условиях детской общественной организации: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 2005. – 185 с.
20. Луков В. А. Социальное проектирование: Учеб. пособие. – 3-е изд. – М.: Флинта, 2003. – 240с.
21. Луков В. А. Социальное проектирование: Учеб. пособие. – 3-е изд. – М.: Флинта, 2003. – 240с.
22. Ментор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.mentor.prom.ua>
23. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та ін. – К.:ДЦССМ, 2002. – 132с.

24. Никончук А. С. Социально-педагогический проект: просто о сложном. // Сацьяльна-педагагічная работа. Часопис. - №1. – 2000. – С.45-54.
25. Освітні технології / За ред. О. М. Пехоти. – К.: А.К.С., 2002. – 256 с.
26. Павленко І. А. Економіка та організація інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / І. А. Павленко - Режим доступу: studentam.kiev.ua/content/view/697/93/
27. Підготовка волонтерів до роботи у службі «Телефон Довіри» : [метод. посіб.] / [Н. П. Архангельська, С. П. Бабарика, С. Я. Беляєва та ін.]. - К. : ДЦССМ, 2003. - 116 с.
28. Плышевский В. Г. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе. – М.: Социально-технологический институт МГУС, 2001. – 95с.
29. Пометун О. І. Молодь обирає дію: Соціальне проектування – новий підхід до виховання молоді // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник. – К.: Департамент, 2003. – С. 327-333.
30. Семигіна Т.В, Методичні матеріали до теми «Соціальні інновації». – К., 1999. – 14 с.
31. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників /За заг. ред. А.Й.Капської, І.М.Пінчук, С.В.Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.
32. Соціальна педагогіка. Мала енциклопедія / За ред. І.Д. Зверєвої. – К., 2008.
33. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
34. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vlc.net.ua/PUBLIK/Mono58.htm
35. Тянь Р. Б, Холод Б. І., Ткаченко В. А. Управління проектами: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
36. Усманов Б. Ф. Инновации социальные // Российская энциклопедия социальной работы. В 2-х т. – М., 1997. – Т.1. – С.220-223.
37. Шендеровський К. Моніторинг в соціальній роботі. – К., Главник, 2006. – 144 с.
38. Федорак Я. Яку користь може принести вам наставник чи ментор [Електронний ресурс] / Ярослав Федорак. - Режим доступу: <http://http://www.management.com.ua>

**Програма навчального курсу
"Інноваційна діяльність у соціальній сфері"**

Укладач: *Спіріна Тетяна Петрівна*, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту
психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса
Грінченка